

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ПОШУКИ ТА ВІДКРИТТЯ

16-17 червня 2020 року

I частина

TIME OF ART EDUCATION

**COLLECTION OF ARTICLES VIII OF THE ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

ART EDUCATION: SEARCH AND DISCOVERY

Харків 2020

УДК 37.032

ББК 85я43

Ч-24

Редакційна колегія

Фомін В.В. доктор педагогічних наук, професор (гол. ред.)

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор

Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор

Мартинюк Т.В. – доктор мистецтвознавства, професор

Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор

Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор

Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор

Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор

Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор

Бурма А.В. канд.пед. наук, доцент

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Протокол № 7 від 19.11.2020р.

У збірнику подано статті VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мистецька освіта: пошуки та відкриття».. Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»: зб. статей VIII Всеукраїнської наук. - практ. конф., (16-17 червня, 2020) / заг.

ред. В.В. Фомін, Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020, Ч-І. 186 с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020

Світлана Калініна

*Харківській національній педагогічній
Університет імені Г.С. Сковороди
Факультет мистецтв
5М група*

САМОРОЗВИТОК ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л.В. Беземчук

***Анотація.** у статті розкривається значущість саморозвитку майбутніх вчителів музичного мистецтва в контексті наукових підходів. Формування творчого потенціалу майбутніх вчителів музичного мистецтва. Удосконалення змісту фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва.*

***Ключові слова :** творча особистість, творчий потенціал, творчий потенціал майбутніх вчителів музичного мистецтва, поетапна методика.*

***Abstract.** the article reveals the importance of self-development of future music teachers in the context of scientific approaches. Formation of creative potential of future teachers of music art. Improving the content of professional training of future music teachers.*

***Key words:** creative personality, creative potential, creative potential of future teachers of music art, step-by-step technique.*

Постановка проблеми та її актуальність. Особистість педагога, а також теоретичне і практичне розв'язання проблеми його творчого розвитку в процесі професійного навчання завжди привертала увагу науковців (О. Макаренко, Я. Пономарьов, М. Поташник, К. Ушинський, та ін.). Серед питань творчого розвитку в науковій літературі значне місце займає проблема формування творчого потенціалу особистості (М. Бердяєв, Г. Лейбниц, А. Маслоу, Г. Олпорт, О. Радищев, Г. Сковорода, Б. Спіноза та інші). Увага дослідників зосереджувалася на різних аспектах і феноменах творчого потенціалу особистості та його розвитку. Це стосується вивчення творчих здібностей (Л. Руденко, М. Роговенко, Н. Слюсаренко), творчої діяльності (С. Мельник, О. Расказова), творчої активності (Л. Баранова, Г. Костюшко, Т. Чурпіта) тощо.

Вчені наголошують на необхідності формування творчого потенціалу як певного рушія всебічного розвитку особистості, можливостей здійснення нової

діяльності, досліджуючи цей феномен з позицій, культурології, психології, педагогіки.)

Особливого значення набуває проблема формування творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва. Творча природа музики дає незрівнянні можливості для формування і реалізації на практиці творчого потенціалу учасників музично-навчального процесу. Накопичений науковий матеріал висвітлює різні аспекти формування творчого потенціалу учителів музичного мистецтва.

Значним підґрунтям формування творчого потенціалу майбутнього вчителя музичного мистецтва є процес його інструментально-виконавської, зокрема фортепіанної підготовки, розвивальний потенціал якої реалізується в умовах індивідуальної творчої діяльності через особистісну інтерпретацію музичних творів, суб'єктне осягнення авторського задуму, формування індивідуальної звукотворчої культури.

Актуальність проблеми формування творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва посилюється недостатньою її розробленістю, зокрема в контексті навчання гри на фортепіано, а також низкою суперечностей: - між соціальною значущістю формування творчого потенціалу майбутнього вчителя музики як креативного і конкурентоспроможного фахівця і недостатньою розробленістю організаційно-методичного забезпечення розкриття потенційних творчих сил особистості.

Мета статті – розкрити значення саморозвитку майбутніх учителів музичного мистецтва в контексті наукових підходів, зумовлених процесами модернізації вищої педагогічної освіти.

Викладення основного матеріалу: У сучасному світі ідея саморозвитку вже давно розглядається як щось очевидне, само собою зрозуміле. Природно, що світ не стоїть на місці, а кожна нова епоха ставить свої виклики і завдання, на які іноді потрібні та нові рішення. Тому саморозвиток є життєво необхідною ознакою особистісного зростання як умови повноцінного функціонування людини в системі соціуму. Оскільки термін «саморозвиток» складається з двох

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

змістових одиниць (само- та -розвиток), головним елементом, все ж таки, є «розвиток», а «само»- передбачає самостійність тих процесів, що формують особистість. Проблема саморозвитку як психологічного феномена досліджена у працях В. Біблера, В. Зінченка, Л. Іваненка, М. Кагана, Г. Костюка, А. Маслоу, Г. Олпорта, О. Шрамко та ін.; наукові аспекти поняття «саморозвиток особистості» досліджені І. Булах, О. Киричуком, О. Корніяком та ін. Доцільно підкреслити, що А. Адлер, відомий німецький психолог писав, що життя – це і є розвиток, до якого нас стимулює почуття недовершеності і, відповідно, прагнення досягти досконалості.

Фундамент саморозвитку майбутніх учителів музичного мистецтва базується на низці педагогічних принципів, якими слід керуватись у процесі вокально-хорової підготовки студентів. Педагогічні принципи (від лат. *principium* – основа, начало) належать до фундаментальних категорій педагогіки, що визначають ключові вимоги, вихідні положення, а отже, першооснови навчання та виховання, загальну спрямованість будь-якого навчально-виховного процесу та перебігу педагогічного процесу, методичні напрямки їх забезпечення.

У сучасній музичній педагогіці стосовно виконавських напрямків підготовки визнано, що тільки індивідуальність власних міркувань, суджень, вражень і переживань стає запорукою глибинного розуміння музики за критеріями «естетично-цінного» (В. Антонюк, О. Бурська, О. Горбенко, Л. Гусейнова, О. Єременко, А. Зайцева, А. Козир, Г. Падалка та інше). тому основними принципами з визначеної нами проблеми є: принцип індивідуалізації, естетичної спрямованості, цілісності, культуровідповідності, мистецької рефлексії.

Сутність *принципу індивідуалізації* полягає в особистісно-орієнтованому підході до навчально – виховного процесу, що передбачає виявлення та підтримку індивідуальної емоційно-оцінної реакції у сприйнятті та засвоєнні змісту музичних образів. За Г.Падалкою, поряд з принципом індивідуалізації серед найголовніших принципів мистецької педагогіки виокремленотакі: естетичної спрямованості, культуровідповідності, та цілісності.

Принцип естетичної спрямованості має на меті визнання естетичної цінності музичних творів; розвиток здатності студентів до естетичного сприймання вокально-хорового мистецтва, почуття прекрасного, формування художнього світогляду, високих естетичних ідеалів. «Метою естетичної спрямованості навчання, – як зазначає Г.Падалка, – виступає формування у студентів естетичного ставлення до життя, здатності до адекватної оцінки прекрасного у творах мистецтва і дійсності, формування високих естетичних ідеалів. Таким чином принцип естетичної спрямованості орієнтує на досягнення певної рівноваги і, навіть, на зміщення навчальних акцентів з вузьк отехнічних завдань на художньо творчий розвиток особистості».

Принцип цілісності орієнтує на досягнення збалансованого навчального процесу, що передбачає спрямованість змісту, форм і методів навчальної роботи на єдину мету – особистісно-художній саморозвиток студента. Принцип культури відповідності передбачає змістове наповнення процесу навчання музики у контексті розвитку культури, орієнтацію на її цінності та їх засвоєння, формування і розвиток культури студента. «Культуровідповідність, – наголошує Г.Падалка, – необхідна ознака мистецької освіти в сучасних умовах, що орієнтована на усвідомлення студентами мистецтва як соціального явища, на осягнення значущості художньої культури в навколишньому бутті, на висвітлення соціальних функцій мистецької діяльності».

Принцип рефлексії спрямовано на спонукування студентів у вокально-хоровому виконавстві до співвіднесення власних життєвих позицій, світоглядних настанов зі змістом художніх образів, зіставлення цінностей внутрішнього життя із морально-світоглядними позиціями, відтвореними у вокально хоровому мистецтві, співвідношення найглибших переживань особистісного «Я» і з авторським задумом.

Здатність майбутнього вчителя музичного мистецтва до сприймання художніх образів вокально-хорових творів крізь призму власних дій, життєвого досвіду, вчинків стає могутнім педагогічним знаряддям його саморозвитку та формування життєвих позицій, світоглядних орієнтирів.

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Отже, самоосвітня діяльність вчителя як цілісна система педагогічної діяльності спрямована на засвоєння теоретичних знань та практичних умінь, вирішення професійних проблем, сприйняття нових ідей, формування відкритості до впровадження інноваційних технологій. Формування потреб особистості в самоосвіті відбувається під час самостійного пошуку джерел інформації, удосконалення знань, професійних умінь відповідно до вимог сьогодення. У фахівців розвивається здатність креативності, ініціативність, готовність до задоволення сучасних вимог і пізнавальних потреб, досягнення високого результату педагогічної праці на основі самовдосконалення.

Важливим питанням в контексті розглядуваної проблеми є визначення функцій самоосвітньої діяльності. Так, дослідники М.Князева, Є.Серебряник визначили таку ієрархію функцій самоосвіти: екстенсивна – накопичення, здобуття нових знань; орієнтувальна – визначення себе в культурі і свого місця в суспільстві; компенсаторна – подолання недоліків шкільного навчання, ліквідація «білих плям», формальних знань; саморозвивальна – вдосконалення особистої картини світу, своєї свідомості, пам'яті, мислення, творчих якостей; методологічна – подолання професійної вузькості, побудовування картини світу; комунікативна – установлення зв'язків між науками, професіями, минулим і сучасним; співтворча – сприяння творчій роботі, неодміннерозширення її; омолоджувальна – подолання інерції власного мислення, попередження застою; психологічна – збереження повноти буття, почуття причетності до інтелектуального руху людства; геронтологічна – підтримання зв'язків зі світом і на цій основі – життєздатності організму; проектувальна – реалізація індивідуального підходу, упровадження системи творчих завдань у процесі підвищення фахової кваліфікації саморефлексії, саморегуляції.

Отже, сучасний вчитель музичного мистецтва вдосконалює свою педагогічну майстерність цілеспрямовано, є ініціатором та організатором самовдосконалення, зокрема і професійного.

Упровадження різних форм активізації самоосвітньої діяльності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти забезпечує створення педагогічних умов для постійного оновлення педагогічних знань, набуття нового педагогічного досвіду на основі участі в наукових дослідженнях і експериментах, апробації нових програм, підручників, активного пошуку та апробації ефективних форм і методів музично-естетичного навчання та виховання учнів.

Розв'язання проблеми активізації самоосвітньої діяльності педагогів у системі післядипломної освіти є надзавданням, зумовленим гуманізацією і демократизацією освіти, поступовою інтеграцією України у світовий освітній простір.

Висновки: Самоосвітня діяльність вносить елементи новаторських змін у культуру, соціальне середовище, педагогічну практику, оскільки спрямована на досягнення кращого освітнього результату. Самоосвіта орієнтована на формування готовності індивіда до динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку творчого потенціалу, різноманітних форм мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми.

Специфічними особливостями інноваційності самоосвіти є відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в нових ситуаціях. Пріоритетом самоосвітніх процесів у мистецько-педагогічній освіті стає зміна споглядально-пізнавальних підходів на активні, ціннісно-пізнавальні, зміна функціональної парадигми навчання на творчу, за якої спеціаліст дістає можливість вільного розвитку художньої самосвідомості: усвідомлення світу культури і себе у ньому.

Список використаних джерел

1. Беземчук, Л., & Фомін, В. (2020). Формування методичної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі педагогічної практики. *Professional Art Education*, 1(1), 43–49. <https://doi.org/10.34142/27091805.2020.1.01.07>

Гребенюк А. Основи педагогіки індивідуальності / А. Гребенюк, Т. Гребенюк. 2000. 572 с.

2. Масол Л. М. Компаративні методи опанування мистецьких цінностей у контексті полікультурної освіти / Л. М. Масол // Педагогічні науки. Вип. 30. Херсон : Вид-во ХДПУ, 2002. С. 101 –105.

3. Орлов В. Ф. Педагогічна майстерність викладача мистецьких дисциплін: навч.-метод. посіб. / В.Ф.Орлов, О.О.Фурса, О.В.Баніт. К.: Едельвейс, 2012. 272 с.

4. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва : теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Падалка Г. М. К. : Освіта України, 2008. 274 с.

5. Реброва О. Є. Духовна компетентність майбутніх учителів мистецьких дисциплін: аксіологічний аспект / О. Є. Реброва // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Камінець-Подільський: П.П. Мошак М.І., 2006. Випуск ІХ. С. 133–137.

6. Реброва О. Є. Теорія і методика формування художньо-ментального досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.02–теорія і методика музичного навчання ; 13.00.04 теорія та методика професійної освіти / О. Є. Реброва. Київ, 2014. 595 с. 7.

7. Сисоєва С. Основи педагогічної творчості : підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / С. Сисоєва. Київ, 2006. 345 с

Світлана Калініна
САМОРОЗВИТОК ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 62

Анастасія Сафронова
MODERN COLOR RELATIONS IN WEB DESIGN 69

II СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ І ЗА КОРДОНОМ

Богдан Нехайчук
МЕТОДИ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ ІТАЛІЙСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ
XIX СТОЛІТТЯ 74

Микита Тининика
ІСТОРИЧНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ
ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ Г.Н. НАРБУТА 79

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Марина Ткаченко
Анна Кіріченко
ВИКОНАВСЬКА ТВОРЧІСТЬ РАЇСИ КИРИЧЕНКО В КОНТЕКСТІ
КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТОЛІТТЯ 84

Альона Ботнарчук
МЕТОДИКО - ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ П.В. ГОЛУБЄВА ЯК
ЗАСНОВНИКА ХАРКІВСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ 89

Наталія Шахін
МЕТОДИ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ В КЛАСІ ПРОФЕСОРА ЛЬВІВСЬКОЇ
КОНСЕРВАТОРІЇ ВАЛЕРІЯ ВИСОЦЬКОГО 96

IV. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Лариса Беземчук
Амалія Мартем'янова
Наталія Наконечна
МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ
ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 101